

Social Work & Education

©SW&E, 2017

Andriy Parfanovich*Volodymyr Hnatyuk Ternopil National
Pedagogical University***Андрій Парфанович,***Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**Ternopil, Ukraine**м. Тернопіль, Україна**Received: May 19, 2017**1st Revision: June 03, 2017**Accepted: June 12, 2017***ORCID iD: 0000-0003-0318-0396**

Parfanovych, A. (2017). Specific descriptions of violence in of young family relations, *Social Work and Education*, Vol. 4, No. 1., pp. 22-32

ХАРАКТЕРИСТИКИ ВИДІВ НАСИЛЬСТВА У СТОСУНКАХ МОЛОДОЇ СІМ'Ї

АНОТАЦІЯ. Актуальність профілактики насильства у стосунках диктується значними його проявами. З метою профілактики розроблено законодавче забезпечення та ініціюються наукові дослідження. Детальний огляд проблеми передбачає розгляд видових характеристик до насильства у сімейних стосунках, оскільки кожен із них має свої ознаки. Фізичне, економічне, психологічне, сексуальне насильство має різні ступінь прояву в сімейних стосунках, причини і наслідки. Методологічний підхід, що базується на оптимальній вибірці респондентів, та аналіз суджень молодих пар щодо видів насильства на основі проведеного анкетування свідчить про загальні тенденції в ставленні молоді до цього явища у сімейних стосунках. Зроблені висновки щодо необхідності здійснення профілактики проявів насильства стосуються всіх його видів, проте неоднаковою мірою через різну ступінь вираження. Основні особливості та закономірності прояву видового різноманіття насильства у сімейних стосунках дають змогу запобігати насильству. Це і передбачає побудову майбутніх перспективних досліджень, що стосуються вираження насильства залежно від статі, віку, часу спільного проживання молоді пари.

Ключові слова: сім'я; молода сім'я; насильство; види насильства; характеристики видів насильства.

Вступ

Згідно Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15 листопада 2001 року **насильство в сім'ї** розглядається як будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи людини та громадянина і наносять моральну шкоду, шкоду фізичному чи психічному здоров'ю. Видами насильства згідно цього ж закону виділено: *фізичне насильство в сім'ї* – умисне нанесення одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, нанесення шкоди його честі і гідності; *сексуальне насильство в сім'ї* – протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру по відношенню до дитини, яка є членом цієї сім'ї; *психологічне насильство в сім'ї* – насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдатися або завдається шкода психічному здоров'ю; *економічне насильство в сім'ї* – умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я. Характеристики видів насильства здійснюються як на законодавчо-нормативному, соціально-організаційному рівні суспільних відносин, так і в науковій сфері.

Метою статті є розкрити характеристики видів насильства у міжстатевих стосунках загалом і молодій сім'ї зокрема. Задля цього досліджено наукові напрацювання з цієї проблеми та зроблено аналіз проведеного анкетування молодих пар на предмет виявлення проявів різних видів насильства.

Методологія дослідження

З метою визначення видових характеристик насильства у міжстатевих стосунках молодій сім'ї нами проведено анкетування молодих пар. Анкета містила питання загального та спеціального типу.

Основна частина

1. Аналіз окремих видів насильства

Науковці аналізують видові прояви насильства загалом і зокрема. Так, Кочеміровська О., досліджуючи ефективне запобігання та реагування на випадки насильства в сім'ї, виділила основні його фізичні, психологічні, економічні, сексуальні ознаки (Кочеміровська О., 2010, с. 124).

Досліджено наукові позиції за *окремими видами насильства*.

1. Фізичне. З жорстокістю діти вперше стикаються у власній сім'ї з боку батьків та старших сестер і братів; приблизно в 45–49 % сімей учиняється насильство над дітьми (Синягіна Н. Ю., 2001, с. 96). Переважна більшість фактів фізичного насильства в сім'ї стосується чоловіків. Ініціаторами фізичного

насильства в сім'ї бувають і жінки, але, за даними обстежень, таке трапляється втричі рідше. Той факт, що жінки іноді виявляють схильність до насильства, свідчить про необхідність перегляду традиційного сприйняття цього явища як суто жіночої проблеми (Лаврінченко Н., 1998, с. 133). Статистика вказує на болючу тенденцію – кількість «злочинів на побутовому ґрунті в сім'ї зростає. Агресія виникає зі «звичних» сварок та виплескується в різних формах, і добре, коли не доводиться констатувати спричинення тілесних ушкоджень (Юридичний вісник України, 2010).

2. Економічне. Важливим показником засвоєння економічної культури є дослідження тих психологічних складових особистості, які допомагають молоді самоствердитися в соціумі, а саме: якою є їх концепція Я, як ставляться вони до себе, презентують свої уміння і досягнення серед інших людей, як допомагають собі у важких життєвих ситуаціях (Говорун Т, 2014, с. 13). Саме проблема грошей викликає 42 % непорозумінь між партнерами. Теорія конфлікту, що найбільш часто застосовується в сучасній американській соціології для вивчення сім'ї, акцентує увагу саме на розподілі грошей в сім'ї, а не на аналізі емоційних або родинних стосунків між її членами. Кожна 10-та молода сім'я є патріархальною, коли грошима розпоряджається чоловік (Якубов Ю. М., 1996, с. 30). Вважається, що ставлення до засобів існування сім'ї, зокрема грошей, є суттєвим чинником, що визначає керівні ролі в сім'ї. Згідно наведених науковцем даних, 43 % молодих жінок вважають себе фінансово залежними від чоловіків, 26 % – частково залежними і лише 17 % – незалежними. Чоловіки оцінюють фінансову залежність жінок від них дещо менше, повністю залежними вважають – 37 %, частково залежними – 32 %, незалежними – 18 %. Бюджет розподіляється переважно спільно (у 2/3 опитаних сімей) (Якубов В. М., 2002, с. 311).

3. Психологічне. Сімейні стосунки є найбільш значущою і емоційно насиченою сферою життя людини. Тому сім'я може виступати як психореабілітуючим, так і психотравмуючим середовищем для її членів (Якубов В. М., 2002, с. 99). Форма прояву та ступінь насильства залежить індивідуально від психологічних особливостей подружжя (Дубік А., 2014, с. 26). Ризик насильства зростає, якщо властиві такі *психологічні особливості*, як: ригідність, домінування, тривожність, швидка дратівливість, низька самооцінка, депресивність, імпульсивність, залежність, низький рівень емпатії та відвертості, низька стресостійкість, емоційна лабільність, агресивність, замкнутість, підозрливість і проблеми самоідентифікації (Волянук Н. Ю., 2014, с. 13).

Наявність у дитячому досвіді дорослих епізодів психологічного насильства спричиняє порушення психологічної межі особистості, внаслідок чого вона виявляється малоздатною проявляти таку властивість, як «закритість», неготовність приймати, «пропускати» всередину несприятливі зовнішні впливи. Це призводить до того, що межа стає проникною, тобто готовою пропустити вторгнення. А не відхилити і захиститися від цього. Цим пояснюється відомий факт схильності жертв насильства до «отримання» нових насильницьких впливів та їх потенційної відкритості до контактів в системі «жертва-агресор», яка супроводжується підвищеною чутливістю, вразливістю, емоційною досяжністю. У контексті питання психологічної допомоги людям, які мають досвід насилля в минулому, стоїть як проблема психотерапевтичної підтримки процесу

відновлення їх особистісних меж і цілісності Я, так і проблема попередження і запобігання проявам насилля в них у ролі агресора, оскільки патерни насильницької поведінки, засвоєні людиною в дитинстві з позиції жертви, надалі відтворюються в її батьківському досвіді виховання власних дітей (Чорнобровкіна В. 2014, с. 610).

4. Сексуальне. Практика нашого побуту свідчить, що фактично кожна жінка впродовж свого життя неодноразово стикається з небажаними сексуальними домаганнями (з чоловіками це трапляється у 4-5 разів рідше). (Лавріненко Н., 1998, с. 131). Статеві злочини звичайно бувають наслідком порушення психосексуального розвитку. Зґвалтування – це акт агресії, який дає вихід накопиченій злості. При чому потерпіла особа як об'єкт сексуального домагання має вторинне значення. Гвалтівнику потрібна тимчасова розрядка. Тоді як жертва отримує психічну травму, що супроводжується боязливістю, закритістю, замкненістю, труднощами у зосередженні уваги, мінливим настроєм, неприємними відчуттями в тілі, порушенням сну, нічними жахами, нав'язливим прагненням до чистоти (Шендеровський К. С., 2003, с. 60).

В 79 країнах світу закони щодо протидії сексуальному насильству в сім'ї або відсутні, або про них нічого не відомо; зґвалтування в шлюбі визначається злочином в 51 країні світу; лише в 16 країнах чинне законодавство окремо класифікує злочини, пов'язані з сексуальною агресією і лише в трьох (Бангладеш, Швеція і США) насильство стосовно жінок виділяється в окрему категорію злочинів (Соколова Е., 2010). На жаль, у традиціях нашої культури, так уже ведеться, що вся відповідальність за інтимні стосунки перекладається на дівчат (тільки їх звинувачують у «падінні моралі» у випадку абортів або позашлюбних народжень), а роботу щодо формування почуття відповідальності, моральності, як свідчать дані опитування, потрібно починати з юнаків, оскільки саме серед них кожний п'ятий або не має якої-небудь визначеної думки, моральних принципів у сфері інтимних стосунків, або ставиться до них дуже цинічно (Якубов Ю. М., 1996, с. 84–85).

2. Діагностика видових характеристик насильства

З метою визначення видових характеристик насильства у міжстатевих стосунках молодій сім'ї проведено анкетування 114 молодих пар, які віднесено до різних категорій:

- пари, які зустрічаються (38 пар);
- пари, які готуються до вступу в офіційний шлюб (37 пар);
- пари, які спільно проживають певний період часу (39 пар).

Анкета містила питання загальні про види насильства: «Чи схвалюєте Ви насильницькі прояви в сім'ї фізичного, економічного, психологічного, сексуального насильства?», «Як Ви вважаєте, яке насильство може вчинити над Вами супутник/супутниця?». А також спеціальні, відповідно до виду насильства:

— «Що Вам відомо про фізичне насильство?», «Чи потрібно застосовувати фізичні дії один проти одного для вирішення сімейних проблем чи конфліктів?» – фізичне.

— «Чи повинна жінка (чоловік) залежати економічно від чоловіка? Як поповнюватиметься сімейний бюджет у Вашій сім'ї?», «Чи вважаєте Ви нормальним заборону одне одному користуватися для особистих потреб грошми з

сімейного бюджету?», «Як на Вашу думку, проявляється економічне насильство?» – економічне.

— «Що ви знаєте про психологічне сімейне насильство?», «Образа; зневага; брутальне ставлення членів сім'ї; знущання... Ви коли-небудь стикалися з цими видами насильства у стосунках зі своїм партнером?», «Якими будуть Ваші дії на захист від психологічного насильства?» – психологічне.

— «Уявіть собі, що Ви стали жертвою сексуального насильства в сім'ї. Ваші дії» – сексуальне.

Загалом, дівчата та хлопці, чоловіки та жінки не схвалюють жодних проявів сімейного насильства, лише деякі мають певні сумніви: особи чоловічої статі – 10 %, особи жіночої статі – 16 %. Більша кількість респондентів вважає, що їх партнер не може вчинити над ними жодного виду насильства.

Менша кількість – що їх партнер може вчинити над ними психологічне та економічне насильство:

— чоловіча стать – психологічне – 31 %, фізичне – 0 %, економічне – 6 %, сексуальне – 0 %, ніяке, вона не схильна до цього – 63 %;

— жіноча стать – психологічне – 11 %, фізичне – 8 %, економічне – 8 %, сексуальне – 4 %, ніяке, він не схильний до цього – 69 %.

На запитання «Як Ви вважаєте, яке насильство може вчинити над Вами супутник/супутниця?» відповідями були:

— психологічне – 31 %; фізичне – 0 %; економічне – 6 %; сексуальне – 0 %; ніяке, він/вона не схильний (-а) до цього – 63 % – чоловіки;

— психологічне – 11 %; фізичне – 8 %; економічне – 8 %; сексуальне – 4 %; ніяке, він/вона не схильний (-а) до цього – 69 % – жінки.

Зазначимо, більша кількість респондентів вважає, що їх партнер не може вчинити над ними жодного виду насильства. Менша кількість учасників, вважає, що їх партнер може вчинити над ними психологічне та економічне насильство.

Зрозуміти ставлення до різних видів насильства допомагає запитання щодо проявів насильства у батьківській сім'ї (Табл. 1).

Таблиця 1

**Аналіз відповідей на питання
«Чи проявлявся якийсь із видів сімейного насильства у Вашій батьківській сім'ї? Який саме (фізичне, економічне, психологічне, сексуальне)?»**

Відповідь	Статистичний аналіз
Особі чоловічої статі	<ul style="list-style-type: none"> • так (психологічне) – 11 %; • ні – 79 %; • не знаю – 10 %.
Особі жіночої статі	<ul style="list-style-type: none"> • так (психологічне, фізичне, економічне) – 23 %; • ні – 73 %; • не знаю – 4 %.

Отже, це питання характеризує, що у сім'ях існують прояви насильства стосовно дітей. Багато учасників анкетування вказали, що у їхній батьківській сім'ї не було проявів насильства.

ФІЗИЧНЕ НАСИЛЬСТВО. Визначено, що більшість респондентів мають певне уявлення про фізичне насильство і можуть розрізнити його прояви. Загалом, названо такі прояви фізичного насильства: нанесення тілесних ушкоджень – 68 %; знущання, насильницькі дії – 17 %; інше – 15 % (чоловіки); нанесення тілесних ушкоджень – 42 %; знущання, насильницькі дії, побої – 35 %; інше – 23 % (жінки). На запитання «Чи потрібно застосовувати фізичні дії один проти одного для вирішення сімейних проблем чи конфліктів?» відповіді були майже однозначними. Виявилось, що хлопці та дівчата, чоловіки та жінки не будуть застосовувати фізичні дії один проти одного для вирішення сімейних проблем і конфліктів. Лише незначна кількість – 5 % – можуть проявляти агресію стосовно свого партнера.

ЕКОНОМІЧНЕ НАСИЛЬСТВО. На запитання «Чи повинна жінка (чоловік) залежати економічно від чоловіка?», відповіді осіб чоловічої і жіночої статей дещо відрізняються, оскільки 37 % опитаних хлопців і чоловіків відповіли, що жінка повинна економічно залежати від чоловіка. Дівчата й жінки позитивно відповіли тільки у 12 % випадків. Близько 90 % учасників анкетування вважають, що економічне насильство проявляється в обмеженні у коштах, а 10 % взагалі не знають в чому проявляється цей вид насильства.

На поставлене запитання «Як поповнюватиметься сімейний бюджет у Вашій сім'ї?» відповідями були:

— хлопці, чоловіки – Вами – 16 %, Вашим партнером – 0 %, спільно – 84 %;

— дівчата, жінки – Вами – 0 %, Вашим партнером – 15 %, спільно – 85 %. На це питання, точки зору учасників анкетування збігаються.

Переважає більшість респондентів мають на меті спільно поповнювати сімейний бюджет. Згідно запитання «Чи вважаєте Ви нормальним заборону одне одному користуватися для особистих потреб грошми з сімейного бюджету?» висновком є, що близько 3/4 респондентів не будуть забороняти одне одному користуватися сімейним бюджетом для особистих потреб.

ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО. Аналіз запитання «Що ви знаєте про психологічне сімейне насильство?» дає змогу констатувати наступне: це конфлікти та приниження – 74 %; це психологічний тиск – 16 %; не знаю – 10 %. Проаналізувавши дані анкети, слід зазначити, що під психологічним насильством респонденти також розуміють певні конфлікти, приниження, шантаж, залякування. Проаналізовано відповіді респондентів щодо того, якими будуть дії на захист від психологічного насильства (Табл. 2).

Отже, особи чоловічої статі на захист від психологічного насильства будуть вирішувати конфлікт із допомогою бесіди чи компромісу, а дівчата й жінки в деяких випадках навіть готові розірвати стосунки із партнером.

Таблиця 2

**Аналіз відповідей на запитання
«Якими будуть Ваші дії на захист від психологічного насильства?»**

Відповідь	Статистичний аналіз
Особи чоловічої статі	<ul style="list-style-type: none"> • піти на компроміс – 20 %; • розмова із партнером – 65 %; • не знаю – 15 %.
Особи жіночої статі	<ul style="list-style-type: none"> • піти на компроміс – 34 %; • розірвання стосунків – 13%; • розмова із партнером – 38 %; • не знаю – 15 %.

СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО. На запитання щодо сексуального насильства молоді пари не відповідають відверто. Тому всі запитання не мали повного відображення ставлення молоді до сексуального насильства у сімейних стосунках. Наводимо статистичний аналіз лише щодо дій у випадку насильства такого виду (Табл. 3).

Таблиця 3

**Аналіз відповідей на запитання
«Уявіть собі, що Ви стали жертвою сексуального насильства в сім'ї. Якими будуть Ваші дії?»**

Відповідь	Статистичний аналіз
Особи чоловічої статі	<ul style="list-style-type: none"> • сам вирішуватиму проблему – 63 %; • звернуся за допомогою до своїх рідних – 16 %; • звернуся за допомогою до соціальних служб – 16 %; • звернуся за допомогою до інших установ – 5 %.
Особи жіночої статі	<ul style="list-style-type: none"> • сама вирішуватиму проблему – 39 %; • звернуся за допомогою до своїх рідних – 15 %; • звернуся за допомогою до соціальних служб – 42 %; • звернуся за допомогою до інших установ – 4 %.

Майже половина респондентів будуть вирішувати проблему самостійно; всі ж інші звернуться за допомогою до соціальних служб, своїх рідних чи інших установ.

Проведене анкетування, аналіз відповідей молоді дають змогу зробити деякі висновки, що стосуються видів та їх проявів у стосунках:

- психологічне насильство є одним із найчастіше використовуваних видів;
- прояв насильства не цілком залежить від матеріального становища;
- найменш зрозумілим для молодих пар є економічний вид насильства;
- не всі особи знають про різновиди насильства та як вони проявляються;
- пари переважною мірою негативно відповіли на запитання, чи схвалюють вони насильницькі прояви в сім'ї;
- молоді люди найбільше зустрічалися з насильством чоловіка до дружини;
- більшість пар відповідали, що їхня друга половинка не схильна до насильства;

— методами покарання батьків стосовно дітей є: «ставили в куток», «домашній арешт», «психологічне насильство»;

— більшість вважають, що сімейний бюджет повинен поповнюватися спільно;

— якщо проявиться насильство – дівчата, жінки більше готові на радикальні міри;

— пари не ознайомлені з діяльністю держави і громадських організацій щодо заходів, які застосовуються з профілактичною метою для зниження насильства в сім'ї.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Отже, вивчення видових характеристик насильства у сім'ї свідчить про належну увагу до цієї проблеми з боку держави, зокрема щодо законодавчого забезпечення профілактики насильства. Науковці розробили основні положення запобігання й подолання проявів насильства у сімейних стосунках. Однак такі види насильства у сімейних стосунках, як фізичне, економічне, психологічне, сексуальне, і надалі мають прояви. З метою дослідження проблеми нами у статті зроблено аналіз ставлення молоді, молодих пар до насильства та визначено основні його особливості й закономірності прояву. Визначене й висвітлене в статті передбачає побудову майбутніх перспективних досліджень, що стосуються вираження насильства залежно від статі, віку, часу спільного проживання молоді сім'ї.

Література

Віктимологічні аспекти загальної профілактики статевих злочинів в сім'ях, які вчиняються по відношенню до неповнолітніх потерпілих : науково-методичні рекомендації / [за заг. ред. Н. Ю. Волянук]. – Київ; Рівне, 2009. – 126 с.

Говорун Т. Гендерні ризики економічного насильства [Текст] / Тамара Говорун // Дитинство без насилля: суспільство, школа і сім'я на захисті прав дітей : збірник матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 29–30 квіт. 2014 р. / ТНПУ; [за заг. ред. О. Кікінежді]. – Тернопіль : [Стереарт], 2014. – С. 12–14. – Бібліогр. в кінці ст.

Дубік А. Насильство над жінками в сім'ї та шляхи його подолання / А. Дубік, А. Кріпович // Соціальна робота і психологія. – 2014. – С. 44–52.

Кочемировська О. Ефективне запобігання та реагування на випадки насильства в сім'ї : методичний посібник / О. Кочемировська, Д. Стрейстяну, Г. Христова; за заг. ред.: С. Павлишин, Г. Христова. – Запоріжжя : Друкарський світ, 2010. – 364 с.

Лаврінченко Н. Феномен насильства стосовно жінок у сучасному українському суспільстві. / Н. Лаврінченко. – Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 1998. – № 4–5. – С. 130–137.

Молода сім'я України 90-х. – К. : А.Л.Д., 1996. – 104 с.

Практичний досвід роботи спеціалістів спеціалізованих служб та партнерських організацій Київського міського центру соціальних служб для молоді / упоряд. К. С. Шендеровський. – Київ : ДЦССМ, 2003. – 384 с.

Синягина Н.Ю. Психолого-педагогическая коррекция детско-родительских отношений / Н. Ю. Синягина. – М. : Гуманист. издат. центр ВЛАДОС, 2001. – 96 с.

Соколова Е. Насилие в отношении женщин в фактах и цифрах 2010. : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [http://, /inf_mat.php](http://inf_mat.php).

Ціна сімейного насильства // Юридичний вісник України. – Загальнонаціональна правова газета, 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://yuricom.com/ua/yuridichniy_visnyk_ukrainy/overview/?id=2248.

Чернобровкіна В. Досвід перенесеного психологічного насилля як чинник формування порушеної психологічної межі особистості/ В. Чернобровкіна // Дитинство без насилля: суспільство, школа, сім'я на захист прав дітей : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, Тернопіль, 29-30 квітня 2014 р. / ТНПУ ім. В. Гнатюка; [за заг. ред. О.Кікінежді. – Тернопіль, 2014. – С. 609–611.

Якубов В. М. Необхідність формування ефективного національного механізму соціального захисту молоді сім'ї в Україні / В. М. Якубов // Соціально-правовий захист молоді : збірник наукових статей / за ред.: І. В. Козубовська, В. М. Великий. – Ужгород, 2002. – С. 302.

SPECIFIC DESCRIPTIONS OF VIOLENCE IN OF YOUNG FAMILY RELATIONS

Andriy Parfanovich, Volodymyr Hnatyuk Ternopil National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine

Abstract.

Actuality of prophylaxis of violence in relations is dictated by his considerable displays. To that end the legislative providing is worked out and scientific researches are initiated. The overhaul of problem provides for specific going near violence in domestic relations, as each of them has the signs. Physical, economic, psychological, sexual violence has different degree of display in domestic relations, causes and effects. Methodological approach that is based on the optimal selection of respondents, and the analysis of judgements of young pairs to the types of violence on the basis of the conducted questionnaire testifies to the general tendencies in attitude of young people toward this phenomenon in relations. Drawn conclusion in relation to the necessity of realization of prophylaxis of displays of violence touch all kinds, however by a different measure. Basic features and conformities to law of display of specific variety give an opportunity to prevent violence. It envisages the construction of future long range researches, that touch expression of violence depending on sex, age, time of general residence of young family.

Key words: family; young family; violence; types of violence; description of types of violence.

References

Viktimologichni aspects of general prophylaxis of sexual crimes in families, that is accomplished in relation to minor victims : scientifically methodical recommendations [/ for zag. editor N. Yu. Volyanyuk]. it is Kyiv; Rivne, 2009. are 126 p.s

Achatterer T. is the Gender risks of economic violence [Text] / Tamara is Chatterer // Childhood without violence: society, school and family on the protection of rights for children : collection of materials of Міжнар. наук.-практ. конф., 29 - 30 flowered. in 2014 / THITY; [for 3 zag. editor O. Kikinezhdi]. it is Ternopil : [Stereoart], 2014. – P. 12–14.

Dubik, A. Violence above women in families and ways of his overcoming / of A. Dubik, A. Kripovich // Social work and psychology. – 2014. – P. 44-52.

Kochemirovska O. Efektivne prevention and reacting on the cases of violence in a monogynopaedium : methodical manual / O. Kochemirovska, D. Streystyanu, G. Khristova; for zag. red.: S. Pavlishin, Gramme. Dominical. it is Zaporizhzhya : Printing world, 2010. – 364 p.

Lavrinenko N. Fenomen violences in relation to women in modern Ukrainian society / N. Lavrinenko. it is Sociology: theory, methods, marketing. – 1998. – 4–5. – P. 130–137.

Young monogynopaedium of Ukraine of 90th. it is K. : A.L.D., 1996. – 104 p.

Practical experience of rolboti specialists of the specialized services and partner organizations of the Kievan city center of social services is for young people / uporyad. K. S. Shenderovskiy. it is Kyiv : DCSSM, 2003. – 384 p.

Sinyagina N. Y. Psikhologo-pedagogicheskaya korrekciya detsko-roditel' skikh otnosheniy / N. Y. Sinyagina. – M. : Gumanist. izdat. center of VLADOS, 2001. – 96 p.

Falcon E. Nasilie in otneshenii zhenschin in facts I numbers 2010. : [Electronic resource] : it is access Mode : [http://, /inf_mat.php](http://inf_mat.php).

A cost of domestic violence of // is the Legal announcer of Ukraine. it is the National legal newspaper, 2010. [Electronic resource]. it is access Mode : [http://yurincom.com/ua/yuridichnyi_visnyk_ukrainy/overview/?](http://yurincom.com/ua/yuridichnyi_visnyk_ukrainy/overview/)

Chernobrovkina V. Dosvid carried psychological violence as factor of forming of the broken psychological limit of osobistosti/ of V. Chernobrovkina // Childhood without violence: society, school, monogynopaedium, is on defence of rights for children : collection of materials of the International naukovo-praktichnoy conference, Ternopil, on April, 29-30 in 2014 / TNPU the name of V. Gnatyuka; [for zag. editor O.Kikinezhd. it is Ternopil, 2014. – P. 609–611.

Yakubov V. M. Neobkhidnist' forming of effective national mechanism of social defence of young monogynopaedium in Ukraine / V. M. Yakubov // Sociallegal defence of young people : collection of the scientific articles / for red.: And. In. Kozubovska, In. M. is Large. it is Uzhgorod, 2002.– P. 302.
